

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור
היכל
תשיעי
שער
שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנתם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וילך

(חלק יט שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלכותי שיחות
שבוע פרשת נצבים-וילך, יזכג אלול, ה'תשפ"ג (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וילך ז

לאחרי זה הציווי „הקהל” לשון יחיד – יחיד שיש ביכלתו להקהיל „את העם”, והוא המלך – „המלך הי' קורא”, וכן (ב) „את התורה הזאת” היינו „את התורה הזאת לאמר ה' אלקינו גו'” – „מתחלת אלה הדברים”;

אבל הדינים הנזכרים בהמשך דברי רש"י, „על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה” – לכאורה אין להם כל שייכות לפירוש הפסוק.

ב. לכאורה אפשר לומר, שבנדון דידן כוונת רש"י להודיענו את סדר ואופן הקיום דמצות הקהל בפועל, להיותה מצוה הנוהגת רק בזמן הבית, שאין הבן חמש מכיר את אופן התרחשותה, ומה עוד שאף בזמן הבית גופא לא הי' זה דבר הרגיל, אלא רק אחת לשבע שנים, ולכן כתב רש"י „כדאי' במס' סוטה” – היינו שפרטי מצות הקהל (שלא הזכיר) מובאים (והרוצה יכול ללמדם) במס' סוטה.

אבל פירוש זה קשה להולמו, שהרי: א) קיום מצות הקהל פשוט הוא יותר מהרבה מצוות אחרות שנעשו בבית המקדש, החל בהקרבת הקרבנות וכיו"ב.

ב) לפי זה הי' לרש"י לסיים דבריו בתיבות „כדאי' במס' סוטה” – ולמה הוסיף והביא משם את הפרטים „על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה”.

ג) הי' לרש"י לומר „כדאי' במס' סוטה” בתחילת פירושו או בסוף פירושו – ולא להכניס זאת באמצע.

א. בנוגע למצות הקהל מצינו במשנה (ובגמרא)¹ כמה פרטים, אבל רש"י בפרשתנו לא הזכיר בענין זה אלא פרטים אחדים, ומזה נדע אלו הם הפרטים המוכרחים בענין מצות הקהל לפי פשוטו של מקרא.

על לשון הכתוב² „תקרא את התורה הזאת” פירש רש"י „המלך הי' קורא מתחלת אלה הדברים כדאי' במס' סוטה על בימה של עץ שהיו עושין בעזרה”.

פרטים אלו שהזכיר רש"י מובאים במשנה במס' סוטה, אלא שבמשנה מובאים עוד כמה פרטים שלא הביאם רש"י [אופן נתינת ספר התורה ביד המלך; פירוט הפרשיות שקרא המלך; הברכות שבירך לאחר קריאת התורה]. והטעם מובן בפשטות, מאחר שענינו של רש"י בפירושו על התורה הוא לפרש פשוטו של מקרא, ולא להביא פרטי דינים של מצוות. וא"כ אינו מובן מפני מה הביא רש"י את פרטי הדינים הנזכרים, דלכאורה א) מנין ההכרח לפרטים אלו בפשוטו של מקרא, ב) גם להבנת פשוטו של מקרא אין הם נוגעים.

ובשלמא הרישא דפירוש רש"י, „המלך הי' קורא מתחלת אלה הדברים” – מובן: זהו פירוש התיבות שנאמרו „ליהושע” ולזקני ישראל: תקרא את התורה הזאת. א) „תקרא” לשון יחיד – והיינו יחיד זה שאליו אמור תיכף

1) סוטה מא, א ואילך.

2) פרשתנו (וילך), לא, יא.

אלא שיש לשאול:

א) הא גופא דורש ביאור – מהו מקורו של רש"י בפשוטו של מקרא ש"התורה הזאת" פירושו רק "מתחלת אלה הדברים" [ואין לומר שעל זה כתב "כדאי' במס' סוטה", כלומר שאכן אין ללמוד זאת מפשוטו של מקרא, אלא שכן איתא במס' סוטה, דא"כ השאלה בעינה – למה לא נפרש על דרך הפשט שגם כאן הכוונה היא כמו ב' פסוקים לפני זה, לכל התורה?]

ב) מאחר שלשון הכתוב היא "את התורה הזאת" הי' לרש"י לומר "המלך הי' קורא משנה תורה"¹⁰, או ספר זה וכיו"ב, מתאים ללשון הכתוב "התורה הזאת", ולא – מהיכן מתחיל¹¹.

ואין לומר שכתב "מתחילת אלה הדברים" כיון שכן (מתאים להלכה ול) לשון המשנה, שהרי ענינו של רש"י הוא (לא להודיע את פרטי הדינים, כנ"ל) אלא לפרש את התיבות והפשט בפסוק.

ד. והביאור בכל זה יובן בהקדים דיוק לשון רש"י "המלך הי' קורא כו"¹². דלכאורה: מאחר שרש"י לא בא ללמד דינים אלא ללמדנו את פירוש הכתוב, הי' לו לומר "תקרא, המלך". ולשונו

ומפשטות לשון רש"י משמע, שהציון למס' סוטה קאי רק על האמור לפניו "המלך הי' קורא מתחלת אלה הדברים" (אבל לא על הפרטים שלאחריו, אף שגם הם אמורים במס' סוטה).

ג. גם בהתחלת פירושו צריך להבין: הדין ש"המלך הי' קורא" אפשר להבין איך הוציאו רש"י מפשוטו של מקרא, כנ"ל; או כדברי המפרשים³:

בפסוק הקודם כתיב, ויצו משה אותם – לשון רבים, ובהמשך לזה כתיב, ותקרא (את התורה הזאת) – לשון יחיד⁴. וצריך לומר, שבדבריו אלו פנה משה לאדם מסוים ומיוחד, וכיון שבפסוקים הקודמים נזכר⁵ "ויקרא משה ליהושע", מסתבר שאמר כן ליהושע, אשר הי', כדברי רש"י ב' פסוקים לפני זה, "דבר לדור", מלך.

וגם המקור להמשך, "מתחלת אלה הדברים", מובן, כנ"ל. וטעם נוסף להדגשה זו: אותה הלשון אמורה ב' פסוקים לפני זה⁷, ויכתוב משה את התורה הזאת, ושם הכוונה היא (לעת שהשלים משה את) כל התורה⁸, ולכן מדגיש רש"י ש"את התורה הזאת" כאן פירושו (לא כל התורה, אלא) רק משנה תורה.

9) בדבק טוב לפרש"י: ומדאמר הזאת משמע דווקא משנה תורה. וצ"ע דהרי נאמר לפני "הזאת" על כל התורה, כנ"ל (אבל ראה לקמן הערה 20). ולהעיר שבדפוס ב' וכיו"כ כתי' רש"י לא נעתקה בהד"ה תיבת "הזאת".

10) ראה לשון רש"י סוטה שם (במשנה ד"ה שנאמר) הובא לקמן בפנים. פרש"י ד"ה וחגיגה מגילה ה, א.

11) בדפוס ראשון דרש"י: מאלה הדברים מתחלת הספר.

3) ראה באר מים חיים. דבק טוב. משכיל לדוד. וראה חזקוני עה"פ. עיון יעקב לע"י סוטה שם.

4) וראה תיב"ע עה"פ: תיקון ית אורייתא.

5) לא, ז.

6) ובפרש"י לפני זה (בצבים כט, יב): מפרנס לפרנס ממה ליהושע.

7) לא, ט.

8) ראה פרש"י עה"פ. וראה רמב"ן וטור

הארוך שם.

„המלך ה' קורא“ מורה שגם בזה בא (לא רק לפרש את הפסוק אלא) לבאר את הדין ואת אופן הקיום (בפועל) של מצות הקהל.

והביאור בזה: פשוטו של מקרא בפרשת וילך, שמשה אומר לישראל „בן מאה ועשרים שנה אנכי היום“¹², ומודיעם כיצד תהי' ההנהגה תיכף לאחר מותו¹³, בעת שיעברו את הירדן, ולאחר מכן „ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו וגו' חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה גו' ואתה תנחילנה גו'“, ובהמשך לזה „ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים גו'“, ואזי בא הציווי „ויצו משה אותם מקץ שבע שנים גו' בכוא כל ישראל גו' הקהל“ –

והעיר מסוטה שם (סע"א) הוה אמינא נימנו מהשתא, ובפרש"י שם: משנת הארבעים והלאה.

והעיר מהל' דדעת אחרים בספרי שופטים (יז, יח) שהוצרך ללימוד „אין קורים ביום הקהל אלא משנה תורה בלבד“. וראה בארוכה בביאור הר"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג פרשה יו"ד, שלדעת הת"ק שם ועוד (ולהדיעות שלמדיו מפרשתנו) היו קורין כל התורה בהקהל, ע"ש בארוכה.

והעיר מלקח טוב כאן: ויצו משה אותם לאמר: להזהיר המצוה לדורות על פרשת המלך. והכרחו לפרש כן גם בפש"מ י"ל שהוא מהתחלת הכתוב „בבוא כל ישראל לראות את פני ה'א במקום אשר יבחר“, והיינו שהחיוב הוא א) כאשר עולים לרגל, שהוא ב) במקום אשר יבחר – בביתה"ק, וע"פ פש"מ „במקום אשר יבחר“ קאי על בית הבחירה בירושלים (פרש"י ראה יב, יא) – ראה פני דוד (להחיד"א) כאן. ואפי' את"ל שקאי גם על שילה (וראה רא"ם ועוד לפרש"י ראה שם, ה), וכמפורש בספרי (ראה טז, ב. תבוא כו, ב. וראה ספרי במקומות הנ"ל), דגם שילה הוא בכלל המקום אשר יבחר ה', וגם שם ה' העלי' לרגל (וראה רמב"ן ראה טז, ט. שם יב, ח. וראה הר המורי' לרמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו), הרי עכ"פ לא מצינו זה בהי"ד שנה שעמד המשכן בגלגל (שאז היו הבמות מותרות – זבחים קיב, ב).

והעיר מלקח טוב כאן: ויצו משה אותם לאמר: להזהיר המצוה לדורות על פרשת המלך. והכרחו לפרש כן גם בפש"מ י"ל שהוא מהתחלת הכתוב „בבוא כל ישראל לראות את פני ה'א במקום אשר יבחר“, והיינו שהחיוב הוא א) כאשר עולים לרגל, שהוא ב) במקום אשר יבחר – בביתה"ק, וע"פ פש"מ „במקום אשר יבחר“ קאי על בית הבחירה בירושלים (פרש"י ראה יב, יא) – ראה פני דוד (להחיד"א) כאן. ואפי' את"ל שקאי גם על שילה (וראה רא"ם ועוד לפרש"י ראה שם, ה), וכמפורש בספרי (ראה טז, ב. תבוא כו, ב. וראה ספרי במקומות הנ"ל), דגם שילה הוא בכלל המקום אשר יבחר ה', וגם שם ה' העלי' לרגל (וראה רמב"ן ראה טז, ט. שם יב, ח. וראה הר המורי' לרמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו), הרי עכ"פ לא מצינו זה בהי"ד שנה שעמד המשכן בגלגל (שאז היו הבמות מותרות – זבחים קיב, ב).

והעיר מלקח טוב כאן: ויצו משה אותם לאמר: להזהיר המצוה לדורות על פרשת המלך. והכרחו לפרש כן גם בפש"מ י"ל שהוא מהתחלת הכתוב „בבוא כל ישראל לראות את פני ה'א במקום אשר יבחר“, והיינו שהחיוב הוא א) כאשר עולים לרגל, שהוא ב) במקום אשר יבחר – בביתה"ק, וע"פ פש"מ „במקום אשר יבחר“ קאי על בית הבחירה בירושלים (פרש"י ראה יב, יא) – ראה פני דוד (להחיד"א) כאן. ואפי' את"ל שקאי גם על שילה (וראה רא"ם ועוד לפרש"י ראה שם, ה), וכמפורש בספרי (ראה טז, ב. תבוא כו, ב. וראה ספרי במקומות הנ"ל), דגם שילה הוא בכלל המקום אשר יבחר ה', וגם שם ה' העלי' לרגל (וראה רמב"ן ראה טז, ט. שם יב, ח. וראה הר המורי' לרמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו), הרי עכ"פ לא מצינו זה בהי"ד שנה שעמד המשכן בגלגל (שאז היו הבמות מותרות – זבחים קיב, ב).

והעיר מלקח טוב כאן: ויצו משה אותם לאמר: להזהיר המצוה לדורות על פרשת המלך. והכרחו לפרש כן גם בפש"מ י"ל שהוא מהתחלת הכתוב „בבוא כל ישראל לראות את פני ה'א במקום אשר יבחר“, והיינו שהחיוב הוא א) כאשר עולים לרגל, שהוא ב) במקום אשר יבחר – בביתה"ק, וע"פ פש"מ „במקום אשר יבחר“ קאי על בית הבחירה בירושלים (פרש"י ראה יב, יא) – ראה פני דוד (להחיד"א) כאן. ואפי' את"ל שקאי גם על שילה (וראה רא"ם ועוד לפרש"י ראה שם, ה), וכמפורש בספרי (ראה טז, ב. תבוא כו, ב. וראה ספרי במקומות הנ"ל), דגם שילה הוא בכלל המקום אשר יבחר ה', וגם שם ה' העלי' לרגל (וראה רמב"ן ראה טז, ט. שם יב, ח. וראה הר המורי' לרמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו), הרי עכ"פ לא מצינו זה בהי"ד שנה שעמד המשכן בגלגל (שאז היו הבמות מותרות – זבחים קיב, ב).

15) להעיר מסוטה שם (סע"א) הוה אמינא נימנו מהשתא, ובפרש"י שם: משנת הארבעים והלאה.

16) ולהעיר מהל' דדעת אחרים בספרי שופטים (יז, יח) שהוצרך ללימוד „אין קורים ביום הקהל אלא משנה תורה בלבד“. וראה בארוכה בביאור הר"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג פרשה יו"ד, שלדעת הת"ק שם ועוד (ולהדיעות שלמדיו מפרשתנו) היו קורין כל התורה בהקהל, ע"ש בארוכה.

17) להעיר מלקח טוב כאן: ויצו משה אותם לאמר: להזהיר המצוה לדורות על פרשת המלך.

18) והכרחו לפרש כן גם בפש"מ י"ל שהוא מהתחלת הכתוב „בבוא כל ישראל לראות את פני ה'א במקום אשר יבחר“, והיינו שהחיוב הוא א) כאשר עולים לרגל, שהוא ב) במקום אשר יבחר – בביתה"ק, וע"פ פש"מ „במקום אשר יבחר“ קאי על בית הבחירה בירושלים (פרש"י ראה יב, יא) – ראה פני דוד (להחיד"א) כאן. ואפי' את"ל שקאי גם על שילה (וראה רא"ם ועוד לפרש"י ראה שם, ה), וכמפורש בספרי (ראה טז, ב. תבוא כו, ב. וראה ספרי במקומות הנ"ל), דגם שילה הוא בכלל המקום אשר יבחר ה', וגם שם ה' העלי' לרגל (וראה רמב"ן ראה טז, ט. שם יב, ח. וראה הר המורי' לרמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו), הרי עכ"פ לא מצינו זה בהי"ד שנה שעמד המשכן בגלגל (שאז היו הבמות מותרות – זבחים קיב, ב).

ואף שלא ידעו כמה שנים יעברו עד שילה

אלא שכאן יש מקום לשאול: גם ב„אלה הדברים” יש כמה פרשיות ופסוקים שאינם נוגעים (באופן ישר עכ”פ) לענין „ויראו את ה’ אלקיך ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת?”

ולכן מדגיש רש”י „מתחלת אלה הדברים כדא”ר במס’ סוטה”, היינו שהתחלת הקריאה היתה באלה הדברים, ואחר כך קרא כמבואר במס’ סוטה, אשר שם מצוין בפירוט אלו פרשיות באלה הדברים קרא המלך ועל אלו דילג²⁵.

ו. אבל כאן עולה השאלה: מאחר שהכוונה היא למען ישמעו גוי, הרי אינו מובן: בכניסתם לארץ מנו בני ישראל למעלה משש מאות אלף יוצאי צבא, ועליהם הצעירים מבו עשרים וכו’ והנשים, ועאכו”כ – בשנים הבאות בהיותם בארץ ישראל; וכיצד זה יוכלו כל ישראל לשמוע את דברי המלך?

ומה שמצינו כמה פעמים בתורה שמשה דיבר אל כל ישראל – הרי: א) לא נאמר שאף הנשים והטף בכלל²⁶, ב)

שהקהל צ”ל גם „הנשים והטף” אין מקום לקרות כל התורה כ”א רק הפרשיות המוזרות אותם על קיום התומ”צ, כי קריאת כל התורה תכביד כו’ עליהם, הן בכמות (אריכות הזמן), ובעיקר שלא ילמדו מזה להיות „ויראו את ה’” ושמרו לעשות גוי”.

25) וזה שכתב רש”י במס’ סוטה י”ל שבא לשלול המאמר כמו”ש בתוספתא סוטה (פ”ז, ט) ששם הובאה גם דעת רבי „לא ה’ צריך להתחיל מראש הספר”, שאינו מתאים בפשש”מ.

26) דבין בר”פ ויקהל וכן בר”פ קדושים ור”פ דברים לא פרש”י שהי’ גם (נשים ו)טף (וראה רא”ם ר”פ קדושים).

ומ”ש בזב”ב (קצה, א) „האנשים והנשים

שהכניס את ישראל לארץ¹⁹, אלא בתור מלך. ג) הקריאה היתה „מתחלת אלה הדברים” – ולא כל התורה (שנתן משה לכהנים בני לוי).

ה. וההכרח לומר שלא היו קוראים את כל התורה מובן בפשטות²⁰:

מאחר שהכוונה היתה „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה’ אלקיכם ושמרו לעשות גוי”²¹, הרי מה שנוגע כאן הוא הפרשיות המעוררות ומזרזות את ענין „ויראו את ה’ אלקיך ושמרו לעשות גוי”.

ולכן כתב רש”י „מתחלת אלה הדברים” – ולא „משנה תורה” וכיו”ב – לפי שבתכיבות אלו, „אלה הדברים”, מודגש שאלו דברי תוכחה²² אשר דיבר משה לזרז את ישראל²³ על קיום ושמירת המצוות סמוך למיתתו. ועד”ז צוה משה שיעשה המלך (בדוגמת משה) מקץ כל שבע שנים, שיקרא את דברי התוכחה הללו באזני בני ישראל²⁴.

ועמידת שילה וכו’ – אבל ידעו (ובפשט”ח) שיעבור זמן עד שילה ובין שילה לביהמ”ק. וכפרש”י לעיל (ראה יב, יא).

19) דאין מובן כ”כ מה זה שייך לשתפועל קריאתו דוקא ליראה ולעשות גוי.

20) לפי מ”ש במשכיל לדוד בפרש”י (לא, ט) י”ל שגם פ’ „ויכתוב משה את התורה הזאת” הכוונה למשנה תורה (וראה ספורנו שם). ולפ”ז כ”ה גם פ’ הפשוט ב„תקרא את התורה הזאת” שבפסוק זה – שבא בהמשך לפסוק הנ”ל. וראה פרש”י יהושע א, ח.

21) ולפ”ז י”ל שזה שהעתיק רש”י „תקרא את התורה הזאת” הכוונה לכל המשך הפרשה.

22) כפרש”י ר”פ דברים. וראה ש”ך עה”ת עה”פ כאן.

23) ראה פענח רזא ר”פ דברים: וכן נראה לפרש כו’. ולהעיר מיהושע שם.

24) ויש להוסיף בזה שע”פ פשש”מ מכיון

שכולם²⁹ יוכלו (לראותו³⁰) ולשמוע אותו.³¹

לא נאמר שכולם היו מחוייבים לשמוע את כל הדברים מפי משה רבינו ובכת אחת.²⁷

אלא שאחר שכתב רש"י „על בימה“, הוצרך להוסיף מיד שהיתה „של עץ שהיו עושין בעזרה“ – כדי לסלק את השאלות העולות מצד מה שלמדנו כבר לעיל בחומש:

משא"כ כאן (א) כתיב „הקהל את העם האנשים הנשים והטף“, (ב) והמצוה היא „תקרא את התורה הזאת גו' באזניהם גו'“ – ואיך יתכן שיוכלו כולם לשמוע?²⁸

(א) מאחר שנאמר „תקרא את התורה הזאת“ – „בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלוקיך“³², משמע, שהי' זה במקום שבו היו פני ה' אלוקיך, בפנים – נס הכי גדול! ועוד קשה – איך אפשר לשנות ולבנות בימה בתוך בית המקדש. ולזאת כתב רש"י בעזרה, וכמו שמצינו כמה וכמה פעמים³³ „וירא כבוד ה'" בפתח אהל מועד.

ולכן הוכרח רש"י להוסיף שהמלך קרא „על בימה“ – מקום גבוה, כדי

והטף, פי' באור החמה שם: ורב אבא תירץ . . . דלא יליף מהתם אלא ס' רבוא אבל לא טף. וכן משמע ברמב"ן ר"פ ויקהל. ולהעיר מריש פ' נצבים. – וראה לקו"ש חכ"ו ע' 269 ואילך.

(27) ראה אוה"ח שם: אמנם בשאר הזמנים הי' מתקבצים את שנדבה רוחו אותו. וראה בספר זכרון ר"פ קדושים: בשאר פרשיות התורה . . . לאו דוקא לכולם אלא לאוהבי דבר השם הרוצים ללמוד ולשמוע. ומוכיח מהקדמת הרמב"ם לפיה"מ. ובגו"א ר"פ קדושים: שכל התורה כו' לא היו מחוייבים שיבואו כל ישראל שאם לא הי' להם פנאי לא היו באים [וברא"ם שם ע"ד סדר משנה „דמשה שנה להם כתות כתות“. אבל ראה אור החיים ומשכיל לדוד שם בפ"י דברין].

(ב) למדנו אודות המשכן, שעניני המשכן היו בשימוש בכל יום³⁴ (ומובן שכן הי' גם – בבית המקדש). ואיך יתכן שעמדה בימה במקדש לשם שימוש של פעם אחת בז' שנים? וגם, הרי מן הסתם הפריע הדבר לעבודה

ולכאורה צ"ל כן לפרש"י בפש"מ שהרי „וכי אפשר שיוכל לדבר עם ששים רבוא איש בפעם אחד“ (לשון הכלי יקר ר"פ דברים). ובספר זכרון ר"פ קדושים „דאלת"ה נס גדול הי' שיכיל את כולם אוהל משה“.

(29) ולכא' בכל אופן היו צריכים לנס שכולם אנשים נשים וטף יוכלו ליכנס בעזרה. ראה אלשי"ך כאן. מאירי מגילה ה, א. אבל בפש"מ לא נתבאר גודל העזרה ולכן לא הוכרח רש"י לפרש בזה.

בלקח טוב ר"פ דברים: מלמד שהי' מדבר וקולו הי' מהלך בכל מתנה ישראל. ועד"ז בפענח רוא שם (וראה ירושלמי פסחים פ"ה ה"ה: ניתן כח בקולו של משה והי' קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך מ' יום). אבל הי' צריך להיות (עכ"פ) רמז ע"ז בפש"מ. וראה לקמן הערה 29. (28) להעיר מלח"מ ברמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ו שמפרש „ומי שאינו יכול לשמוע מכוון לבו לקריאה זו“ – שהוא במקום רחוק ובמקום שאינו יכול לשמוע, ואינו ע"פ פש"מ – באזניהם.

(30) שאז יכול (בקל יותר) לכוון לבו לקריאה זו (ראה הערה 28).
(31) וכ"כ הרמב"ם (הל' חגיגה פ"ג ה"ד): כדי שישמעו קריאתו.
(32) וי"ל בפשטות שזהו מקורו של רש"י שהי' בעזרה, ולא כדעת רב"י בתוספתא שם (ח) „בהר הבית“. וראה קרית ספר לרמב"ם שם ובהערה 35.
(33) קרח טז, יט. חקת כ, ו. ועוד.
(34) לבד קדה"ק שפורש בו: ואל יבוא בכל עת (אחרי טז, ב).

ז. מהענינים מופלאים³⁹ ע"ד ההלכה שאפשר ללמוד מפירוש רש"י זה:

בקריאת הפרשיות ממשנה תורה ע"י המלך יש ב' סברות⁴⁰, האם זהו דין במלך, היינו, שזהו א' מחיובי המלך שבזמן הקהל עליו לקרוא פרשיות אלו בתורה באזני כל העם; או שמא זהו דין במצות הקהל, שפרשיות אלו צריכות להקרא אז ע"י המלך.

ועד"ז יש לחקור בנוגע לבימה שנעשתה אז, אם היא באה בשביל המלך, שמצד כבודו (וכיו"ב) יש לעשות עבורו בימה שיקרא עליה; או שזהו מצד דיני ומצות הקהל.

ובפשטות תלוי הדבר (השאלה הא') במקור הלימוד שהמלך צריך לקרוא בתורה⁴¹: רש"י בפירושו למשנה⁴² כתב: „ואותה קריי" על יד מלך היא כדתינא בספרי בפרשת המלך את משנה

הקושי" דאין ישיבה בעזרה כו' ורש"י לא הביא בפ"י עה"ת דאין ישיבה כו' וכאן אינו מזכיר שהמלך יושב. ולהעיר מירושלמי סוטה פ"ז ה"ז שלדעת כמה (מפרשים ש)הי' בעזרת ישראל. ראה מנחת קנאות סוטה שם. הר המורי" לרמב"ם הל' ביהב"ח שם ה"ט. ובכ"מ. ואכ"מ.

(39) לשון הש"ה במס' שבועות (קפא, א).

(40) בהבא לקמן ראה גם ביאור הרי"פ פערלא לטהמ"צ רס"ג ח"א מ"ע טז. ח"ג פרשה יו"ד. וראה אנציקלופדי תלמודית ערך הקהל. ורש"י. לקמן ע' 366 ואילך. וראה לקו"ש חל"ד ע' 188 ואילך והערה 20.

(41) ונפק"מ ההלכה אם קריאת המלך (וכן הבימה*) מעכבת במצות הקהל – ראה הרי"פ פערלא שם. וראה מנ"ח שם. ועוד.

(42) סוטה שם ד"ה שנאמר.

הרגילה בבית המקדש במשך כל הזמן³⁵.

ולכן הוסיף רש"י „של עץ שהיו עושין" – היינו שהי' זה דבר ארעי, של עץ³⁶, אשר היו עושין – הבימה נעשתה³⁷ אז בזמן ההוא (פעם בז' שנים)³⁸.

(35) משא"כ באם הי' בהר הבית מקום רחב. אבל לאידך באם הי' בהר הבית אין מוכרח כ"כ לבימה שהרי לא הי' כל המקום במישור (דהחיל י"ב מעלות וכו' – מדות פ"ב מ"ג. רמב"ם הל' ביהב"ח רפ"ו).

(36) עוד י"ל הטעם שמפרט „של עץ" כדי לתרץ דמכיון ש„היו עושין" אותה במיוחד להקהל, ואח"כ היו מסירים אותה הרי מפורש (ראה יב, ד) „לא תעשון כן לה"א" ופרש"י „אזהרה למחוק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה".

ולכן צריך לפרט „של עץ", שע"ז לא נאמר האיסור בכתוב. אף ש"ל שבלא"ה אין בו איסור, כיון שאין צ"ל קבוע בבנין, ויש לעיין אם כשנותצו אח"כ יש בזה משום נותץ מן העזרה. וראה באר שבע לטטה שם ד"ה עושין לו בסופו. ואכ"מ.

(37) ופשוט שע"פ פשש"מ אין רש"י צריך לפרש איך בנו בימה של עץ בעזרה – אף שנאמר (שופטים טז, כא) „לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה"א" (וראה ספרי שם. ירושלמי מגילה פ"א ה"ד בטעם דחית הקהל כשחל בשבת. וראה רמב"ם וראב"ד הל' ביהב"ח פ"א ה"ט. הל' ע"ז ספ"ו. ובכ"מ) –

כי בפשש"מ פרש"י שם „אזהרה לנטוע אילן ולבונה בית בהר הבית" (וראה רמב"ן ורא"ם שם). ולהעיר שגם בפירושו לשי"ם משמע שס"ל שאין בזה משום „לא תטע גו"ז שהרי בסוטה שם (רע"ב, ובמגילה שם) הביא הטעם (ע"ז דלא עבדינן הקהל בשבת ויו"ט) דירושלמי „מפני הבימה" והביא רק התירוץ (ע"ז דונעבדה מאתמול) דחזקא לה עזרה. ואכ"מ.

(38) וכתב רש"י „בעזרה" ואינו מפרש (ככגמ') סוטה שם. יומא טט, ב. רמב"ם הל' חגיגה שם ה"ג וד') שהי' בעזרת נשים, כי בפשש"מ אינו מוכרח [וגם בסוטה שם לא אמרו זה אלא מפני

קורא" והן עשיית הבימה, שטעמה כדי שכל ישראל יוכלו לשמוע את פרשיות התורה הללו, כנ"ל.⁴⁷

משא"כ בפירושו לש"ס, מפרש רש"י את פשוטה של המשנה, ובמשנה נקראת קריאה זו, "פרשת המלך"⁴⁸ ובכל המשך המשנה מודגש (כמה פעמים) כבודו של מלך, כדאיתא שם, "והוא יושב עלי' חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנה לראש הכנסת וראש הכנסת .. לסגן כו' לכהן גדול וכהן גדול נותנה למלך (אשר, כולה משום כבודו דמלך"⁴⁹) קורא יושב⁵⁰ כו'" (ועד"ז בנוגע לבימה הלשון היא, "עושין לו"⁵¹ בימה של עץ").

ולכן פירש רש"י בש"ס, "כדתניא בספרי בפרשת המלך"⁵² – שזהו דין במצות מלך.

(47) שייכות פרטים אלו להקהל היא – כי תוכנה הוא, "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'א' ושמרו לעשות גו'". וזה נתוסף עיי' ששומעין הקריאה מהמלך ורואים אותו כו' (כנ"ל הערה 30). וראה רמב"ם שם סה"ו: ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא כו'. וראה אברבנאל כאן: עוד בפומבי גדול יקרא הגדול שבעם שהוא המלך כו' כדי שישמעו ויתפעלו לבותיהם מהדברים ומכבוד המדבר והקורא כו'. (48) להעיר מתויו"ט במשנה שם: והא דקרי לה פרשת המלך ולא כן בשל כה"ג.

(49) סוטה שם ע"ב.

(50) משום כבודו – ראה גמ' שם.

(51) ראה גם לשון רש"י במגילה שם. ולהעיר שבדפוס שני ובכו"כ כת"י רש"י כאן, "שעושין לו בעזרה".

(52) ויומתק עפ"ז פרש"י סוטה שם וגירסתו במשנה שמפרט בקריאתו, "פרשת המלך", ושקוראה לבסוף, ומשם חוזר למפרע וקורא אשימה עלי מלך" (פרש"י שם). משא"כ להרמב"ם בפיה"מ שם. ובהל' חגיגה שם ה"ג (ועד"ז הוא בסמ"ג וחינוך) שאינו מפרט בקריאתו פרשת

התורה הזאת אין קורין ביום הקהל אלא במשנה תורה", והיינו, שלמדים זאת מפסוק בפרשת המלך⁴³, והטעם בפשטות, לפי שזהו א' מדיני וחיובי המלך⁴⁴. אבל אם למדים זאת מן הפסוק בפרשתנו, "תקרא את התורה הזאת" כנ"ל, מובן⁴⁵ שזהו א' הדינים במצות הקהל⁴⁶.

וע"פ הנ"ל נמצא לכאורה, שרש"י בפירושו על התורה (לפי פשוטו של מקרא) נוקט שענינים אלו הם חיובים ופרטי דינים במצות הקהל, הנלמדים מן הפסוק בפרשת הקהל, "תקרא את התורה הזאת" – הן זה ש"המלך הי'

(43) ועד"ז להדיעה שלמדין ממה ששינוי בספרי שם שלכך נאמר משנה תורה משום שעתידי להשתנות, להשתן שהמלך משנן בפרשת הקהל, ראה מאירי לסנהדרין ספ"ב.

(44) עד"ז כתב הרי"ף פערלא שם, אלא שמפרש שלכן נצטוו במצות כתיבת ס"ת (לעצמו) – משנה תורה.

(45) אבל אין מוכרח לומר שתלוי אם מונין אותן לב' מצות (– ראה רי"ף פערלא שם), כי גם לדעת היראים (ס"י רפט, רצ ובהשלם רסו, תלג) ועוד שמנה מ"ע בפ"ע, "צוה הקב"ה שיקרא המלך" י"ל שמצותו הוא לא מצד חיובי המלך כ"א מדיני ומצות הקהל. וראה לשון היראים (רפט, רסו) ומנין שבמלך דבר הכתוב דכתיב כו' (וראה לשון הסמ"ג מ"ע רל). וראה חינוך מצוה תרי"ב.

(46) ולכא' נפק"מ גם באיזה ספר תורה הי' קורא: ע"פ דרשת רש"י בסוטה (וכן לשאר הדרשות בספרי שם) משמע שקורא בהתורה שמונתו אצלו שמצוה עליו לכותבו (ראה בארוכה ברי"ף פערלא שם), משא"כ באם למדין מפסוק שבפרשתנו, "תקרא את התורה הזאת" שבא בהמשך להכ' לפני"ז, ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנושאים את ארון ברית ה', י"ל שהי' קורא בהס"ת שבעזרה כמ"ש רש"י בב"ב יד, רע"ב (ועד"ז בשטמ"ק שם בשם הראב"ד). אבל ראה צפ"ג פרשתנו לא, ט. ושל"ג.

ועל זה נאמר שמה ש"המלך הי' קורא" הוא ענין הנוגע בדין ומצות הקהל: קיום "למען ישמעו ולמען ילמדו וידאו את ה'" הוא דוקא כאשר הדבר בא מצד קבלת עול. אבל כשבא הדבר מצד התענוג שלו, עלול להתערב בזה הרגש ותנועה של מציאות, ואזי חסר בשלימות המכוון ד"ויראו את ה' אלקיך".

ט. ועל זה בא ההמשך, שהקבלת-עול והיראה צריכות להיות באופן של "בימה". אם מצד הקבלת-עול והיראה עצמן, עלול הדבר לפעול עליו תנועה של ביטול כאסוקפה הנדרסת עד שלא יוכל לעבוד עבודתו כראוי⁶¹. ולכן צריך הדבר להיות באופן של "בימה", בתנועה של תוקף, יתגבר כארי⁶², וגם מצד זה יכולה להיות אצלו ההגבהה וההתנשאות על היצר הרע, "ירגז אדם יצר טוב על יצר הרע"⁶³.

וההגבהה והתנשאות זו שבקבלת עול פועלת שהקריאה ד"המלך הי' קורא" תקלט בו, עד שיהי' לה קיום ופעולה בכל כחות הנפש ובמחשבה דיבור ומעשה במשך כל השנה כולה.

אלא שבענין זה יש להוסיף ולהדגיש — (א) של ע"ב (ב) שהיו עושין בעזרה:

שמים והי' אם שמוע קבלת עול מצות (פרשי' במשנה שם). וראה לקו"ש חכ"ד ע' 106.
61 ראה טור ושו"ע (ודאדה"ז ובמהד"ת) או"ח בתחלתו. ראה תו"א צא, ב. קיט, ג ואילך.
לקו"ת במדבר טו, ג. ובכ"מ. וראה לקו"ש חט"ו ע' 255 ואילך.
62 טושו"ע או"ח בתחלתו. וארי — מלך שבחיות (חגיגה יג, ב).
63 ברכות ה, רע"א. ראה תניא פכ"ט (לו, א). לקו"ת שם.

ח. מיינה של תורה שבפירוש רש"י: כבר נתבאר כמה וכמה פעמים, שהתורה היא נצחית⁵³ ואף שמצות הקהל בגשמיות בבית המקדש אינה נוהגת בימינו, הרי היא שייכת בעבודה רוחנית⁵⁴ במשכן ומקדש הפרטי אשר בתוך כל אחד ואחד מישראל⁵⁵.

תוכן הענין דהקהל בכל אחד הוא הקיבוץ וההקהלה של כל כחות נפשו והמחשבה דיבור ומעשה שלו⁵⁶, להכניסם ולהעמידם בבית המקדש הפנימי שבו —

ו"המלך הי' קורא" — הקריאה וההמשכה לכל כחות הנפש צריכה להיות ע"י "המלך", שענינו בכחות הנפש הוא הביטול וקבלת עול מלכות שמים שישנה בכל אדם.

(ע"ד שהצמח-צדק⁵⁷ מבאר⁵⁸ במלך כפשוטו — שהמלך ממשיך את ענין הקבלת-עול ויראת ה'⁵⁹ לכל ישראל)⁶⁰.

המלך בפ"ע. וכגו' המשנה בירושלמי. וראה שנויי נוסחאות במשניות. וראה תויו"ט ומלאכת שלמה במשנה שם.
(53 תניא רפי"ז.)

(54 ביאור פרטי עניני הקהל ע"ד הקבלה — ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רלט ואילך. רמה ואילך.)

(55 ראה גם מכתב כללי דעש"ק ח"י אולו תש"מ וש"נ (נדפס לקמן ע' 611 ואילך).)

(56 להעיר מלקו"ת תצא לו, א. לו, א.
(57 שביים כ"ט אלול (תקמ"ט) הוא יום הולדת שלו.)

(58 דרמ"צ מצות מינוי מלך.)

(59 ראה רמב"ם שם ה"ו: ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא"ל.)

(60 להעיר שהתחלת קריאת המלך, וקורא מתחילת אלה הדברים עד שמע ושמע והי' אם שמוע" (משנה סוטה שם) — שמע קבלת מלכות

ובפרט בעמדנו בימים של הכנה לשנת הקהל, נותנים מלמעלה לכל אחד מישראל את הכחות לפעול את ענין ההקהל במקדשו הפרטי, ועי"ז נזכה לקיים מצות הקהל כפשוטה בבית המקדש השלישי, ואז נשמע את הקריאה בתורה ממלך המשיח בשנת הקהל הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה.

(משיחת ש"פ וילך תשל"ה)

התנועה של „בימה“, הגבהה והתנשאות, צריכה להיות רק באופן של עראי, של עג, ולשמש רק לענינים של קדושה, „בעזרה“ (בשעה שעליו לעשות את העבודה ד„הקהל“, קיבוץ כל הכחות וכו'). אבל בשעה שאינו נמצא בעזרה, כשאינו במעמד ומצב נעלה של קדושה ועבודת ה', עלולה להשתלשל מזה תנועה של התנשאות היפך הכוונה⁶⁴.

(וראה ב"י שם): שלא יקנה קנין נפשו להיות עז פנים אפילו שלא במקום עבודתו ית'.

(64) ראה שו"ע אדה"ז או"ח מהד"ק ס"א ס"ג

